

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo (N.O.I.); J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids, Michigan (Noord-Amerika); Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Groshuis, Amsterdam; Dr W. G. Hazenmann, Medan; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Almasa; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Linsbeem, Amsterdam; Dr S. O. Luy, Den Haag; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Prof. Dr J. Ridderbos, Kampen; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijs, Meppel; Dr H. W. van der Vaart-Smit, 's-Graveland; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Anna-Jacoba-Polder; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Dr V. HEPP, Paul Krugersstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No 58 — Postrekening No 30000.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitend. en Ned.-Indië f 1.50 (voor Amerika \$ 3 p. jaar).
Advertenties: 35 ct. p. regel. Familieberichten 25 ct. p. regel.

BERICHT!!

Tot nadere aankondiging gelieve men stukken, voor de Redactie bestemd, naar de Uitgevers te Goes te zenden. Gedurende het zomerreces staat alle correspondentie der Redactie stil.

Men zende daarom ook geen „Stemmen uit onze Kerken“.

EINDREDACTEUR.

INHOUD: Gebrek aan kennis I. — Uit de Schrift: Heilzame dwang. (Matth. 14: 22). — Populair-Wetenschappelijke schetsen: Aesthetische Christusbeschouwing II. — Pers. schouw. — Kerknieuws.

GEBREK AAN KENNIS.

I.

Tot de verschijnselen, die zich heden ten dage in onze kerken voordoen, behoort ook dit: dat de kennis der waarheid er niet op vooruitgaat.

De „Reformatie“ heeft dit verschijnsel voorzeker niet voorbijgezien. Ik herinner slechts aan de artikelenreeks „De critiek der ouderen“, waarin Dr Dijk ook deze woorden neerschreef: „... en eindelijk is de verflauwing en verzwakking ook te danken aan gebrek aan degelijke kennis. Op dit laatste wil ik met nadruk wijzen. Dit is een verschijnsel, dat verontrusten moet, en des te meer omdat het gepaard gaat met een zekere minachting voor dogmatische en principiële scholing. Velen huldigen reeds als ze het woord dogma hooren en worden angstig, wanneer ge van leerstelligheid spreekt, en tegenover een onmiskenbaar intellectuelistische strooming van vroeger staat nu een geest, die de leer minderwaardig acht. En nu is dit zoo opmerkelijk, dat hij menigeen, die uit de hoogte verklaart, dat hij van het dogma niets hebben moet, omdat hij de mystiek begeert, er zoo weinig besef van dogmatische kennis aanwezig is, dat hij beter deed, eerst eens te gaan onderzoeken, wat we onder leer en belijdenis te verstaan hebben. Dit gebrek oefent schadelijken invloed. Het werkt de verslapping in de hand... Tegen dat gebrek aan kennis en dat gemis aan belijdenis moet de strijd worden aangebonden.“

Al is dus in dit blad op het genoemde verschijnsel reeds gewezen, het komt mij toch niet overbodig voor, dat er nog eens afzonderlijk de aandacht op gevestigd wordt. Er moet, niet het minst onder de jongere generatie, meer kennis der waarheid komen.

Laat ik, om misvatting van mijn bedoeling te voorkomen, op den voorgrond stellen, dat ik geenszins de gedachte koester, als zou een verstandelijk kennen en toestemmen der waarheid genoegzaam zijn tot zaligheid. Het historisch geloof kan ons niet behouden. Maar het echte geloof, het geloof dat zalig maakt, is toch niet zonder kennis; het bevat zowel kennis als vertrouwen in zich. Een kennis, die principieel onderscheiden is van de kennis der waarheid in het historisch geloof. 't Is een kennis, waarmee ge het Evangelie voor waarsachtig houdt, omdat God het geopenbaard heeft, op grond alzoo van het gezag Gods en waarmede ge dat Evangelie opvat als tot U persoonlijk gesproken, het aanneemt als een boodschap van genade door God, tot U persoonlijk gezonden. 't Is een kennis, waar het vertrouwen op Christus onlosmakelijk mede verbonden is, en die ge niet door het hooren en lezen en onderzoeken van Gods Woord alleen verkrijgen kunt, maar waartoe de werking des Heiligen Geestes noodig is. Maar al draagt de kennis des geloofs een bijzonder karakter, al is ze niet maar een theoretische kennis, al neemt ze niet alleen het verstand, maar ook het hart in beslag, het geloof is toch en wel allereerst een kennen. Menigeen maakt tusschen geloof en kennis scheiding, stelt beide tegenover elkaar en beweert: we hebben toch niet de kennis,

maar het geloof noodig. Doch deze scheiding is ten eenenmale onjuist. Kennis is een bestanddeel van het zaligmakend geloof.

Nog een tweede misverstand worde terstond afgesneden. Al is kennis der waarheid noodig tot zaligheid, juist omdat het geloof ter zaligheid noodig is, dat wil niet zeggen, dat een mensch niet in het Koninkrijk der hemelen kan ingaan, als hij niet al de waarheid kent, die de Heilige Schrift ons leert. Voor de zaligheid is noodig de kennis van 't centrum der waarheid: dat Jezus Christus in de wereld is gekomen om zondaren zalig te maken. Zelfs is het mogelijk, dat iemand wel de kennis heeft van hetgeen de Heilige Schrift inhoudt, maar dat hij verschillende deelen van de leer der Schrift verwerpt of misverstaat, en dat hij toch het eeuwige leven beërft. Ter zaligheid is nog nooit iets anders of iets meer noodig geweest dan het geloof des harten in Jezus Christus. Maar al is dit zoo, daaruit volgt niet, dat we ons in ons geloof nu maar met een minimum van kennis tevreden moeten stellen. In den Heidelbergischen Catechismus wordt in de beschrijving van het geloof gezegd, dat het in de eerste plaats is „een stellig weten of kennen, waardoor ik alles voor waarachtig houd, dat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft“. Alles. De kennis des geloofs moet het geheel der geopenbaarde waarheid tot voorwerp hebben. Hier wordt door den Catechismus het geloof geteekend zoolks het behoort te zijn, zoolks het is wanneer het tot zijn volen wasdom is gekomen. Het geloof in zijn volgroeiende gestalte is een kennen, met de zeeven aangeduide bijzondere soort van kennis, van geheel de openbaring Gods. En daar wij naar den volen wasdom van het geloof moeten streven, is het onze roeping, dat wij trachten de gansche waarheid Gods te leeren kennen.

Wij hebben altoos te bedenken, dat de waarheid de waarheid Gods is, dat God ze ons heeft geopenbaard. En als God tot ons spreekt, dan betaamt het ons te luisteren. Dan moeten wij evenals Samuel zeggen: „Spreek, Heere, want Uw knecht hoort“. Dan behooren wij hetgeen God ons bekendmaakt, in ons op te nemen. Dan mogen wij Gods openbaring niet geheel of gedeeltelijk laten liggen, maar dan moeten wij die opheffen en haar doen ingaan in ons hoofd en ons hart. Dan is het onze roeping, de woorden, die Hij spreekt, geloofig en gehoorzaam te aanvaarden. Dat wordt door den eerbied, dien wij Gode verschuldigd zijn, geëischt. Als God wil, dat wij dat alles kennen zullen, dan moeten wij niet wijzer willen zijn dan God en niet, zij het al niet met woorden, dan toch met onze daden, tot Hem zeggen: wij achten het niet noodig, dat Gij ons dat openbaart. Al is het mogelijk, met weinig kennis der waarheid, ja met verschillende dwalingen in het hoofd, toch met het hart een christen te zijn, God wil, dat wij zulke christenen zijn, die de waarheid weten en die ware en zuivere gedachten hebben omtrent de dingen Gods.

En wanneer we zulke christenen begeeren te zijn, wanneer we overeenkomstig Gods wil de kennis Zijner waarheid nastreven, dan zullen we in ons persoonlijk leven daarvan ook de kostelijke vruchten plukken. Maar gebrek aan kennis der waarheid oefent een schadelijken invloed op ons uit. Het kan nooit anders dan een schadelijke uitwerking hebben, als men zich in eigenwijsheid en eigenzinnigheid stelt tegenover God en de kennis van hetgeen Hij noodig geoordeeld heeft te openbaren als van geen of weinig belang durft te beschouwen. Zou niet van veel onbelderheid en onvastheid, van veel donkerheid en wankelmoedigheid in het geloofsleven de oorzaak in onkunde gelegen zijn? Zou niet het onverzekerd, vreugdeloos en ongetroost voortleven van menig christen in verband staan hiermede, dat hij slechts een enkelen straal heeft opgevangen van het licht der waarheid, door God

ontstoken? Is het nog niet altoos waar, dat onkunde doet dwalen, en heeft het gebrek aan kennis niet ten gevolge, dat menigeen, vooral in deze verwarrende tijden, door allerlei wind van leer meegevoerd wordt, het spoor bijster raakt en al verder afzwerft? Al brengt goed weten niet altoos goed doen mede, is toch van de vermindering der kennis van Gods Woord niet een ongunstige invloed op de levenspraktijk te duchten? En, al komt het door Gods genade zoóver met ons niet, wordt door het gebrek aan kennis van de groote werken Gods ons leven niet veranderd en vervlakt? En om niet meer te noemen, hoe zal de christen, die de roeping heeft, van Christus te getuigen, een strijder te zijn voor Gods Koninkrijk, de waarheid en de gerechtigheid te verdedigen en bekend te maken in deze wereld, waarin leugen en ongerechtigheid zulk een macht ontwikkelen, deze roeping kunnen vervullen, als hij zelf slechts zulk een geringe en oppervlakkige kennis heeft van de openbaring Gods?

Niet alleen echter is gebrek aan kennis der waarheid voor ons persoonlijk leven schadelijk, het is ook voor ons kerkelijk leven bedenkelijk.

Voor het Gereformeerde karakter onzer kerken. Onze kerken zijn Gereformeerde kerken, zij hebben de Gereformeerde belijdenis en erkennen die als de meest zuivere opvatting en uitdrukking der door God geopenbaarde waarheid. Moet nu niet deze belijdenis de belijdenis zijn van elk lid persoonlijk, de uitdrukking van zijn persoonlijk geloof? Wanneer er langzamerhand een breede zoom ontstaat van kerkleden, die weinig of niets van de Gereformeerde waarheid weten, beteekent het dan in de werkelijkheid wel veel, of onze kerken al den naam van Gereformeerde dragen en de Gereformeerde belijdenisschriften niet prijsgeven? Een Gereformeerde kerk moet bestaan, zeker, uit geloovigen, maar: uit Gereformeerde geloovigen.

Ook staat te vreezen, dat het verminderen van de kennis der waarheid op de prediking in onze kerken invloed zal gaan oefenen. Zijn er thans niet reeds velen, die een meer of minder sterken afkeer hebben van een prediking, die op het Gereformeerde dogma ingaat of aan de uitlegging der Schrift een belangrijke plaats inruimt? Een afkeer, die naar mijn overtuiging bij niet weinigen ook hieruit voortkomt, dat zij te onkundig zijn om zulk een prediking genoegzaam te kunnen volgen. En als deze onkunde breder om zich grijpt, moet dan niet het gevolg zijn, dat in de prediking het exegetische en dogmatische hoe langer hoe meer verdumd wordt? Dat de predikers altoos weer het fundament der eerste beginselen moeten leggen? Dat de prediking het Gereformeerde karakter al meer verliest en het onderscheid tusschen Gereformeerde en algemeen-christelijke prediking langzamerhand inkrimpt?

En eindelijk moet gewezen worden op het gevaar, dat het gebrek aan kennis onze kerken in ledental zal verzwakken. Men zal gemakkelijker, vooral wanneer de liefde in 't spel komt, tot de Hervormde kerk overgaan. En niet het minst zal het sectewezen aan onze kerken afbreuk doen. Wie weinig inzicht heeft in de waarheid, valt zoo licht aan de in onzen tijd zoo ijverige propaganda der secten ter prooi.

M.

J. THIJSS.

UIT DE SCHRIFT.

Heilzame dwang.

En terstond dwong Jezus Zijne discipelen in het schip te gaan. — Matth. 14: 22.

Indien de Heere eens altijd deed naar ons hielden, altijd den weg insloeg dien wij aanwezen, nooit ons in eene richting bracht tegenovergesteld aan ons inzicht, nimmer ons dwong in het schip

te gaan, storm en noodgetij tegemoet — hoe weinig zouden wij Hem leeren kennen, hoe weinig Hem leeren vertrouwen in zijn Vaderlijke wijsheid en groetheid.

Wat zou ons geloof kwijnen.

De discipelen hebben zoo pas de heerlijkheid van Christus gezien in de vermenigvuldiging der brooden. Wonderbaar zegenend heeft de Meester in hun midden gestaan. Uit zijn hand hebben ze gegeten en zijn verzadigd geworden; en hun ziele heeft, bij twaalf volle korven, de weelde gesmaakt van een Christus, die gekomen is, opdat zij het leven hebben en overvloed hebben.

Zulke tijden zijn in des Christens leven niet onbekend. Zonnige tijden, dagen van zegening, waarin het zoet is een oog op den Heere te hebben, op Zijn geopende hand; waarin het al weladigheid Gods is, die ons omringt en door ons erkend wordt. Al onze gebeden worden verhoord, al onze nooddrift wordt vervuld; we hebben onze vijf brooden en twee visschen den Heere maar te loonen en aanstonds worden ze vermenigvuldigd. Ja, dat willen wij! Wij willen daar wel op het grasland blijven zitten, in het licht van Gods vriendelijk aanschijn.

Zoo wil ons hart den Heere wel leeren kennen.

Maar de Heere wil, dat wij Hem nog op andere wijze zullen leeren kennen.

In den storm; in de groote wateren; in nood en smart; in den nacht, als de zon weg is; als de wind ons tegen is en wij schreeuwen van vreeze.

Dan wil Hij in Christus over de golven tot ons komen, zeggend: „Vrees niet, Ik ben het!” Dan wil Jezus in den stormnacht bij ons komen in het schip, opdat wij Hem nog anders leeren kennen en wij aan Zijne voeten Hem aanbidden: „Waarlijk, gij zijt Gods Zoon!”

Dat is hooger kennis; dieper inzicht in den Goddelijken rijkdom van Christus. Dat is kennis, waarbij we ons in nood en dood op Hem verhalen, en het licht zijner vertroosting in donkerheid voor ons opgaat.

Doch deze kennis eischt dan ook moeilijker weg; en veelal moet de Heere ons dwingen dien weg in te gaan. Zie het aan de discipelen.

Neen, om uit Jezus' hand wonderbaar gespyzigt te worden — dat was geen dwang noodig; maar als de Meester hen daarna de wateren opzondt, en zij, als ervaren schepelingen aan de kim den storm zien opkomen, als zij het verkeerd achten nu zee te kiezen, — dan willen zij niet; zij blijven liever aan het veilige strand; en dan moet Jezus hen dwingen in het schip te gaan.

Hoe herhaalt zich die dwang.

Wie onzer gaat uit vrije begeerte den weg van smart en moeite op? Wie zet eigener beweging zijn schouder onder het kruis?

Daarom moet de Heere hier dwingen.

Want anders — overgelaten aan eigen inzicht, bestuurd door eigen hand en geleid in den weg van ons bidden — dan zullen we nooit den Heere leeren kennen, gelijk Hij gekend moet worden om in zielsbenaauwdheid en stervensnood ons aan Hem toe te vertrouwen.

Vandaar dat de Heere ons op het ziekbed werpt; onze dierbaren ons ontnemt; ons teleurstelt en pijnigt; en in allerlei opzicht soms Zijn weg tegen den onze doet ingaan.

Dan dwingt Jezus ons in het schip te gaan.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Aesthetische Christusbeschouwing.

II.

(Ons „Christusgeheim”).

Wanneer we nu trachten, over deze aesthetische Christusbeschouwing iets te zeggen, dan beperken we ons hoofdzakelijk tot de literatuur, speciaal de poëzie.

Eerst willen we vragen, hoe wij het verschijnsel principiëel hebben te beoordelen.

Ik geloof, dat het hier in het wezen der zaak loopen moet over de zuivere bewaring van het geheim van den Messias.

Drie zaken zijn hier genoemd: het Messiasgeheim, de bewaring van dat geheim en de zuiverhouding ervan.

„Het Messiasgeheim”. Deze uitdrukking is als technische term afkomstig van den in 1906 gestorven evangelischen theoloog William Wrede, en wat hij eronder verstaat, kan ik het gemakkelijkst zeggen met de woorden van Prof. Dr. A. G. Honig: „Aanvankelijk hield de Christus zijn Messiaschap verborgen, maar na zijne opstanding maakte Hij het openbaar”¹⁾. Hierop komt het neer. Volgens Wrede²⁾ is naar het Markusevangelie Jezus' voornaamste taak geweest, ondanks de openlijke begroeting als Messias uit den mond van de demonen

Wij willen dat niet. Wij begeeren en bidden daar tegen in. Het schijnt ons verkeerd. Wij zien den storm en den nacht komen, en straks, in nood van de baren, schreeuwen we van vreeze.

Maar dan dwingt de Heere ons. Het gebeurt dan toch. Niet uit lust tot plagen, maar omdat Christus straks tot ons komen wil over de golven en zich aan ons wil doen kennen, als Degene met Wien we in nood en nacht niet kunnen omkomen.

O krank, beproefde, rouw- en kruisdragende, o lijder, zie het zoo. Streef nu niet meer tegen; maar laat u heilzaam dwingen. En zie nu uit, blijft biddend uitzien, naar Hem die in het donker van uw lijden tot u komt. Hoor! Zijn stemme klinkt reeds vooruit: „Zijt goedsmoeds, Ik ben het!” Straks leert ge Jezus kennen, gelijk ge, buiten dezen dwang, Hem nooit zoudt gekend hebben, en zinkt ge aanbiddend aan zijne voeten: „Waarlijk, gij zijt Gods Zoon!”

U.

v. A.

PERS-SCHOUW.

Prof. Bavinek †.

Om thans onze weemoedige tocht door de pers te vervolgen, „De Bazuin” (prof. Bouwman):

Bavinek wilde Schriftbetroog zijn. Evenals Calvin altoos uit de Schrift zijne gedachten verzamelde, zoo ook putte Bavinek altijd uit de Schrift, en liet zich door de Schrift leiden bij het systematiseren zijner gedachten. In dit opzicht is Bavinek van uitsluitende beteekenis geweest. Was hij wel eens zwak in het poneeren en het uitwerken van de conclusies, hij was sterk in de overtuiging, dat wij met onze theologie niet beide voeten moeten staan op den bodem van Gods Woord, dat, hoezeer de filosofie ook recht en beteekenis heeft in de godgeleerde wetenschap, toch niet zij, maar de H. Schrift lichtsbron moet zijn.

Wij kunnen in een kort artikel niet de volle beteekenis van een man als Bavinek schetsen. Genooch om te laten zien hoeveel God ons in Bavinek had geschonken, en hoeveel ons in dezen beminnelijken geleerde is ontnomen. Diep bedroefd weenen wij bij zijn graf. Maar door onze tranen heen roegen wij opzien naar boven om God te danken voor de rijke genadegeve, die Hij in Bavinek voor Zijn Sion op aarde schonk, voor de gave des lichts en der vertroosting, die onze ontslapene vader en broeder mocht ontvangen in de dagen zijner krankheid en voor de genade, dat God hem na volbrachten arbeid wilde opnemen in heerlijkheid. Ook in dezen mag het gelden: Gods alleen de eer en de dank.

„De Ster” (Dr J. v. d. Valk):

Er is bijkans geen Nederlander, die niet in de omstreken van Aribem het schoonste van ons land heeft bewonderd. En dan kwam hij ook op Wolfheze, waar hij stond voor die krachtige stammen, die de Wadenseken genoemd worden. Maar wanneer de eerste bewondering wat bezonken was, kwam het vergelijkend verstand en zei: maar dit is toch de grootste. En die andere eiken, die als zij alleen op de vlakke zich verheffend, de oaverdeelde bewondering zouden gewonnen hebben, worden nu als de mindere geschat, omdat ze staan in de schaduw van dien groote.

Dit is het lot ook van Bavinek geweest, dat hij steeds stond naast en in de schaduw van den machtigen Dr. Kuyper.

De stilwerkende, probleem met probleem voorzichtig wikkende, op de studierkamer peinzende geleerde, die zijn stille overwinningen viert in de collegezaal en zijn vondsten boek in werken, loutert

door geleerden gelezen, hij staat, althans in de ogen van het groote publiek, in de schaduw van dien anderen geleerde, die tevens als journalist dagelijks spreekt tot allen in het volk, die als leider de partij schipt en stuurt, die als minister, als dienaar der Kroon, in naam der Koningin, de teugels van het bewind in handen heeft.

Die schaduw werd nog donkerder door het feit, dat beide geleerden dezelfde wetenschap der theologie beoefenden. Dit werkte de vergelijking nog meer in de hand. Waar beiden eenzelfde probleem bespraken, werd de lezer wel tot vergelijken genoot. Vandaar dan ook telkens, ook in Katholieke geschriften de namen van Bavinek en Kuyper naast elkaar gesteld. Zoo schreef Dr. Gerard Brom in het Decembernummer van het Katholieke Tijdschrift „De Beiaard”, waarin hij Dr. Kuyper herdacht, het volgende:

„Bavinek is breder en geleender mischien, maar telkens in de vele feiten zich verliezend door het gemis aan die oorspronkelijke vlucht van gedachten, waardoor de denker van den weder onderscheiden wordt.”

Ik kan niet zeggen, dat ik hietmee heelmaal accoord ga, vooral niet met de laatste tegenstelling. Bavinek sterft een weder en geen denker? Dit lijkt me al te kras.

Hij was de fijne docent, van wien ook op den meest hoerschen en onbescheiden leerling al spoedig iets overging. Zijn leerlingen droegen (en dat is wel het meest heerlijke in het onderwijs, deze geestelijke voortplanting) zij droegen zijn cachet.

En naarmate hij minder stoute hypothesen en grootsche boogconstructies ophoude, werd, wat hij zeide, als vastgefund-eend en betrouwbaar aanvaard.

En hij zou nooit maar zoo iets zeggen zonder grondig onderzoek. Hij was de stille werker, die werkte altijd. En dat zonder de prikkels van luimen, die den gevierden redenaar en partijleider en journalist dagelijks aansporen. Hij studeerde voor zijn betrekking, voor de theologische faculteit en voor de kerk, maar eigenlijk vooral omdat studeerend onderzoek zijn levensgenot was.

En dat genot heeft hij tot het eind zijns levens mogen smaken.

De „Geref. Kerkbode voor 's-Gravenhage” (Ds J. v. d. Linden):

Wie zijn leven zou willen beschrijven, zou hem van zijn jeugd aan gekend moeten hebben, want indien er in iemands leven eenheid te spreken valt, dan is het in het zijne. Zijn uitsluitende vader, mijn onvergelykbaar leermeester, gelijk ook de zijne, in de dagen onzer jeugd, noemde hem reeds, toen hij nog zeer jong was, altijd: Mijn Herman. Later is mij het woord voorgekomen van Mozes' ouders: dat ze in hun kind een bijzondere schoonheid zagen, van God op hem gelegd. Zoo was het, alsof zijn vrome vader en moeder in hun Herman iets heerlijks zagen, dat God met hem voor had. Toen hij later naar de Staatsuniversiteit te Leiden gezonden werd, waar de Determinist Scholten hoogleraar was met Kuenen den Schriftbetroogder, en met het oog op het groote gevaar voor den jeugdig student Professor Brummelkamp, aan vader Bavinek het scherpe woord toevoegde: „Gij vertrouwt uw zoon aan den leeuwenmuil toe”, was het antwoord van den anders spoedig bedeede vader, dat hij vol vertrouwen was op de genade van zijn God. De zijn kind zou bewaren. En de Heere heeft hem bewaard.

En toen ik in Leiden kwam als beoet en Bavinek lid onzer kerk, uitnoodigde met goetvinden van mijn Kerkeraad, in een morgenbeurt voor mij op te treden, wees zijn tekstkenne het heerlijk uit, waar deze jonge man lagde. Er waren verscheidene professoren en studenten in de kerk en de jonge Bavinek deed de goede belijdenis hooren op wegslappende wijze met deze heerlijke woorden van

ditmaal niet voor Jezus de aanleiding geweest zijn, om, als paedagoog bij eigen gracie, het ware Messiasgeheim den rijken jongeling te laten toeschouwen, niet om het als verborgenheid hem te onthouden, maar om het in zijn waarachtige openbaring hem te doen lichten? Want wie, als deze rijke jongeling, aan den wege nlijken inhoud van het Messiasgeheim nog niet eens toegekomen is, die kan er niet over heenkomen, tenzij het in zijn ziel gelegd worde door Jezus zelf.

Zoo nu genomen, hebben ook wij, zij het dan in anderen zin dan Wrede, te spreken van het Messiasgeheimenis. Het is het geheimenis van zijn verschijning, inzonderheid van het blinkende, het schoone, het aesthetische in zijn verschijning. Jezus Christus is nog achter de wolken. Een sluier hangt nog over Hem, over zijn parousie, zijn uitwendige heerlijkheid. Deschoone Christus is nog een verborgenheid. Want, o zeker, daar is wel schoonheid in den Christus, maar dan alleen naar de aanschouwing des geloofs. En daar is wel sieraad in alle geestelijke brulof, reeds hier beneden, maar wie dat alles wil rangschikken onder het aesthetische, die begrijpt het niet.

Het aesthetische is daarin niet.

Ik zou natuurlijk eenige definities van het aesthetische, enkele omschrijvingen van de „schoonheid” hier kunnen overschrijven. We zouden kunnen spreken over Plato met zijn Eros, we zouden het neoplatonisme er bij kunnen halen, en het pantheïsme met zijn aesthetische visie over het al-leven. Maar het is ditmaal niet nodig. Het aesthetische — het woord duidt dat reeds eenigermate aan — zoekt zijn steunpunt niet allereerst in de

¹⁾ Dr. A. G. Honig, „De persoon van den Middelaar in de nieuwere Indische dogmatiek” — Kampen, 1910, blz. 53.

²⁾ W. Wrede, „Das Messiasgeheimnis in den Evangelien”, 1901, vgl. ook A. Jälicher in P. R. E.² 21, 309.

³⁾ Zie ook Dr. A. v. Veldhuizen, „Het Ev. v. Markus”, Tekst en Uitleg, 1918, blz. 25—29, 116.

⁴⁾ Vgl. Jahrbuch